

בורקס וסופגניות חלביים

איתא בפסחים (ל') "אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה, אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה".

בהמשך (פסחים ל"ו:) התירו כעין של שור: "לעולם בחלבא כדאמר רבינא כעין תורא שרי הכא נמי כעין תורא"; פירש"י שאף שחששו "שלא יאכל בשר עמה", אולם התירו "מעט כעין של שור מותר ללוש בחלב, דאכיל ליה מיד בבת אחת, ולא משהי ליה דלינשי [=שישכח] שנילוש בחלב"; אמנם הרי"ף (פסחים ח') פירש שצורתן משונה "דכיון דשני בהו מידע ידיע - דלהיכרא עבד להו הכי דלא ליתו בהו לידי תקלה ולפיכך מותרין"; כתב הב"ח (יו"ד צ"ז א') "ואין להחמיר כפירוש רש"י אף על פי שגם התוספות הסכימו לפירושו - כיון דבשל סופרים הוא הלך אחר המיקל" ולכן הקיל כדעת הרי"ף בפת שעשויה בשינוי אף כשאינה כמות מועטת.

אין ספק שפשטידה בשרית ופלאדי"ן חלבי מותרים, אף שהם לכאורה כפת בשרית או חלבית, וכתב הראב"ה (ב' פסחים תס"ג) שהגבינה והבשר ניכרים בהן "ודוקא מיירי שלש בחלב שאינו ניכר בה בעיסה, ואתי לידי הרגל עבירה, אבל אם ניכרים בה הגבינה או הבשר, כגון פשטיד"א ופלאדונ"ש - לא חיישין לה"; וכך משמע גם מסידור רש"י (ס"ה ת') "אבל אם טחו הפת עצמו [=בשומן] - דבהא לא טעי אינשי למיכליה בכותח, וכן נמי אם נתנו על גבי הפת חתיכות שמינות ומשוקעות קצת בתוכו בדרך שרגילין לעשות - וודאי מותר, דכל מילתא דמיכבד כדאמרין לקמן כמלא עינא דתורא - שרי ללוש בחלב, והא דתניא אין לשין אותה עיסה בחלב כו' - משום דלא מינכרא מילתא", ולכן פשוט שמותר להכין פיצה ועוגת גבינה, שהחלב ניכר בהן.

בד"כ כשמצאנו גזירות כה"ג שנובעות מחשש שמא ישכח את האיסור - הגזירה היתה על המעשה הרגיל שרגילים לעשותו בלי לשים לב לאפשרות הזמינה של מכשול, כגון שלא להשהות מע"ש שמא יחתה, שלא יקרא לאור הנר שמא יכבה את הנר, שלא יעלה בשר וחלב על השולחן שאוכל בו שמא ישכח ויאכל מהמין השני, וכד' - שחששו שמא מתוך הפעולה הרגילה יבוא למכשול מבלי משים, ולכן אף שגזרו על לישת עיסה חלבית, אבל לא גזרו באופן שהחשש לא סביר, כשלא ישהה ויבוא לשכוח, כשהצורה משונה, או כשהחלב או הבשר ניכר.

כתב היש"ש (חולין ז') שלא אסרו לאכול בחלב דג שצלאו עם בשר אף שבלע ריח מהבשר "דלא מצינו חומרא זו אלא בפת, הראוי לאכול עם כל דבר", כלומר, פת רגילים לאכול הן עם בשר והן עם חלב, ולא גזרו בשאר דברים (וכ"כ הבאר שבע ל"ה),

והכרתי ק"ח ג'; גם מכאן ברור שעקרון הגזירה הזו היה שמכיון שרגיל להחזיק פת כפרווה - לכן חששו בה שמא יאכל עם המין השני, שהמכשול קרוב.

לשון סידור רש"י (הובא לעיל) "וכן נמי אם נתנו על גבי הפת חתיכות שמינות ומשוקעות קצת בתוכו **בדרך שרגילין לעשות** - וודאי מותר" מעידה שאם רגילים לעשות פת מסויימת כבשרית - לא חששו לטעות, והדבר מובן עפ"י העקרון דלעיל שגזרו רק היכן שהמכשול סביר ולא היכן שהחשש קטן, ולכן אם רגילים לעשות סוג פת זו בשרית - לא חששו שיבואו למכשול [והוא הבסיס המשותף גם לשאר ההיתרים דלעיל, כמות קטנה שלא יבואו לשכוח, צורה משונה שתזכיר להם, וכן כשהחלב ניכר].

ישנם מאפים שבהם הרגילות לעשותם תמיד פרווה, ובהם המכשול סביר יותר אם יעשו אותם חלביים או בשריים, אולם בסוגי מאפים שיש רגילות לעשותם גם חלביים או בשריים - סביר ביותר שאין מקום לגזור על הכנתם, כי **הרגילות שאינם פרווה מהווה סבירות גבוהה שהאוכל יברר לפני אכילתו איזה מאכל הוא עומד לאכול**; ולכן, מכיון שהרגילות היא שהאופים רגילים להכין הן בורקס פרווה והן חלבי והן בשרי - הרי **שהאוכל אמור להיות מודע לכך שעליו מוטל לברר מהו מאכל זה**, ואין סיבה להניח שגזרו שלא להכין בורקס חלבי או בשרי [אמנם, כמובן שמשובחת ההנהגה לשנות את צורת הבורקס החלבי למשולש, ואת הבשרי לריבוע].

לענ"ד דבר זה נכון לא רק לגבי בורקס, שבו סוג המילוי ניכר בקלות, אלא הוא נכון גם לגבי סופגניות, שרבים מכינים אותן על בסיס חלב, **שמכיוון שמפורסם שיש גם סופגניות חלביות - הרי שהאדם אמור לשאול מה יש לפניו**, ואין צורך לחוש למכשול אם לא ישאל.

וכן עמא דבר להכין עוגות חלביות, לא רק כששכבת הגבינה ניכרת, אלא גם **כשהחלב רק מעורב בעיסה**, כי האוכל יודע שמצויות עוגות חלביות, ועליו לברר מה הוא מאכל זה.